MKB Samenwerkingsagenda 2016-2017

Ministerie van Economische Zaken
Provincies / Interprovinciaal Overleg
MKB/ Topsectoren

Een gezamenlijke aanpak in MKB innovatiestimulering

Inleiding
Eind 2014 hebben de bestuurlijke vertegenwoordigers van de gezamenlijke provincies, het ministerie van Economische Zaken, MKB-Nederland en de mkb-leden van de topteams de mkb samenwerkingsagenda ondertekend. De ondertekening vloeide voort uit het gezamenlijke besluit om beleid en instrumenten voor de innovatiestimulering van het mkb en de mkb-dienstverlening tot maximale synergie te brengen. Voor het bedrijfsleven is het belangrijk dat de innovatiestimulering via instrumenten en dienstverlening transparant, toegankelijk, eenvoudig en behapbaar is georganiseerd. Ook snelheid van handelen is voor het mkb van belang: de ondersteuning met instrumenten en diensten dient hierop aan te sluiten. In de mkb samenwerkingsagenda is de gezamenlijke inzet op deze terreinen vastgelegd in een set van concrete afspraken met duidelijke handelingsperspectieven voor elk van de samenwerkende partijen.

In 2015 is door de partijen eensgezind uitvoering gegeven aan de afspraken in de agenda. Over de voortgang in de uitvoering is op 8 juni 2015 een rapportage aan de Tweede Kamer aangeboden, waarin de eerste resultaten op onderwerpen als MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT), Vroege fase financiering (VFF) en het Investor Relations programma van de NFIA zichtbaar zijn gemaakt. Op andere onderwerpen zijn de afspraken in actie gezet om in 2016 en 2017 de beoogde resultaten te kunnen boeken. De partijen zetten de huidige samenwerking voort en hebben daarvoor een mkb samenwerkingsagenda 2016-2017 geformuleerd.

Grondslag samenwerking
De uitgangspunten voor de samenwerking, zoals geformuleerd in de samenwerkingsagenda van eind 2014, zijn nog steeds van kracht. Het zijn de volgende:

- EZ en provincies stellen zich op als partner van regionale ecosystemen en faciliteren perspectiefvolle ontwikkelingen. Goed functionerende, ondernemersvriendelijke ecosystemen in de regio zijn -naast andere factoren- erg belangrijk voor een sterke, innovatieve industrie in Nederland. Om te zorgen dat ondernemers kunnen doorgroeien en zich verder kunnen ontwikkelen, dienen zij in staat gesteld te worden om samen te werken met de beste partners die nodig zijn. In het eigen ecosysteem, maar 'zo nodig waar ter wereld'. Samenwerking over grenzen van regio's en sectoren dient gestimuleerd en ondersteund te worden.
- regionale partijen en de in de regio aanwezige uitvoeringsorganisaties vervullen een cruciale eerstelijnsrol in het ondersteunen en stimuleren van regionale ecosystemen. Uitvoeringsorganisaties werken daarvoor optimaal samen, zijn servicegericht en zijn gebaat bij goede informatie-uitwisseling.
- de samenwerking in de mkb samenwerkingsagenda richt zich op het kruisvlak van de Regionale Innovatiestrategieën (RIS) en de agenda's van de Topsectoren. Er is ruimte voor regionaal maatwerk waarbij versnippering (in budgetten en regelingen) en (voor het mkb) ingewikkelde processen worden vermeden.
- EZ en provincies opereren als gelijkwaardige partners. EZ vanuit de verantwoordelijkheid voor het nationale beleid op het gebied van kennis, innovatie en ondernemerschap. De provincies vanuit hun verantwoordelijkheid voor en kennis van de regionale economische structuur.
- de acties en afspraken zijn concreet geformuleerd en in de uitvoering is sprake van tweerichtingsverkeer.

Inhoud samenwerkingsagenda
EZ, provincies, mkb-leden van de topteams en MKB-Nederland spreken af om voor de mkb samenwerkingsagenda 2016-2017 in te zetten op inhoudelijke versteviging en verdieping van de samenwerking op de huidige onderwerpen. Met name op onderwerpen binnen de thema's mkb-innovatiestimulering en mkb-dienstverlening liggen er mogelijkheden om de beoogde versteviging en verdieping tot stand te brengen. Randvoorwaarden hierbij zijn dat de huidige focus op het concrete karakter van de afspraken blijft gehandhaafd, het mkb-belang daarin duidelijk is en bij elke afspraak de handelingsperspectieven voor de samenwerkende partners transparant zijn. Toepassing van deze randvoorwaarden zorgt ervoor dat in de mkb samenwerkingsagenda 2016-2017 juist die onderwerpen zijn opgenomen waarop EZ en provincies vanuit mkb-oogpunt het verschil kunnen maken en waarvoor

nog geen bestaande structuren of (bestuurlijke) overlegtafels beschikbaar zijn voor de realisatie ervan. Zo zijn met de instelling eind oktober 2015 van een Actieteam grensoverschrijdende economie en arbeid de activiteiten op dat terrein integraal bij dat actieteam belegd. Het actieteam kent met vertegenwoordigers van diverse ministeries, van grensprovincies, grensgemeenten, de VNG en Euregio's een brede samenstelling. Het is niet efficiënt om acties op dit thema separaat in de mkb samenwerkingsagenda onder te brengen. Aan de andere kant geven ontwikkelingen binnen en buiten het speelveld van de huidige mkb samenwerkingsagenda aanleiding om op nieuwe thema's en opgaven juist deze samenwerkingsagenda als vehikel te gebruiken om meters te maken. Voorbeelden zijn de oprichting in oktober 2015 van het Nederlands Investerings Agentschap en – voorkomend uit de exercitie tot integrale regioplannen voor de mkb dienstverlening- extra aandacht voor de (individuele en collectieve) activering van het mkb (de Syntens-functie). Op beide nieuwe onderwerpen zijn in deze samenwerkingsagenda concrete doelstellingen opgenomen met duidelijke handelingsperspectieven voor EZ en provincies. En ook kunnen deze ontwikkelingen aanleiding zijn voor andere partijen, zoals bijvoorbeeld gemeenten (verenigd in G32- of G4-verband), om concreet bij te dragen aan de realisatie van doelstellingen en afspraken in de mkb samenwerkingsagenda 2016-2017.

Ook in de samenwerkingsagenda 2016-2017 is ruimte voor regiospecifieke afspraken, die rekening houden met verschillen in regionale prioriteiten. Door de provincies is aangegeven dat de acties in de landsdelige supplementen bij de samenwerkingsagenda van eind 2014 voor het merendeel nog actueel zijn. Deze supplementen zijn geactualiseerd en aan de samenwerkingsagenda 2016-2017 toegevoegd. Het gaat om supplementen voor de landsdelen Zuid (Brabant, Limburg, Zeeland), Oost (Gelderland, Overijssel), Noord (Groningen, Friesland, Drenthe), Zuidvleugel (Zuid-Holland) en Noordvleugel (Noord-Holland, Utrecht, Flevoland).

Governance

Voor de uitvoering van de mkb samenwerkingsagenda is een directeurenoverleg ingesteld vanuit EZ, provincies en MKB-Nederland. Dit directeurenoverleg wordt ondersteund door een werkgroep met eenzelfde afspiegeling van de deelnemende partijen. Het directeurenoverleg is in 2015 eens in de twee maanden bijeen gekomen. Voor elk van de onderwerpen en afspraken heeft het directeurenoverleg uit haar midden een duo benoemd als trekker van het onderwerp. Het duo bestaat telkens uit een EZ-directeur en een directeur van één van de provincies, die coördinerend optreedt richting de andere directeuren van de provincies. Deze werkwijze werkt stimulerend op de voortgang van de agenda en wordt in 2016 en 2017 voortgezet. Ook de tweemaandelijkse overlegfrequentie wordt gehandhaafd. Het directeurenoverleg is in 2016 uitgebreid met een mkb'er uit één van de topteams, zodat de verbinding met de topteams ook in de uitvoeringsstructuur van de mkb samenwerkingsagenda is verstevigd.

De huidige bestuurlijke inrichting rond de mkb samenwerkingsagenda wordt voortgezet. Volgens plan is er twee keer een overleg georganiseerd tussen de Directeur-Generaal Bedrijfsleven & Innovatie (EZ), de samenwerkende provincies en de mkb-leden van de topteams/ MKB-Nederland. In het overleg in juni 2015 stond de voortgang in de uitvoering centraal, in januari 2016 de inhoud en governance van de samenwerkingsagenda voor 2016. In juni 2016 vindt een Bestuurlijk Overleg met de Minister van EZ plaats.

DE AGENDA

Zowel EZ als provincies ondersteunen het innovatieve mkb met financiële instrumenten. Deze instrumenten zijn in de afgelopen jaren doorgaans ontwikkeld zonder onderlinge afstemming tussen EZ en provincies en tussen provincies onderling. Het resultaat is een dichtbevolkt instrumentenlandschap met een waaier aan (gelijksoortige) regelingen. Meer synergie en complementariteit is mogelijk. In de mkb samenwerkingsagenda 2015 is hieraan volop gewerkt, bijvoorbeeld in het kader van MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) en de Vroege Fase Financiering (VFF). Ook in 2016 en 2017 is deze opgave actueel. Verdieping, versteviging en waar mogelijk uitbreiding van de lopende acties uit 2015 is hierbij de inzet. Deze afspraken zorgen ervoor dat het (innovatieve) mkb beter ondersteund wordt en kansrijke bedrijven en innovaties uit de regio kunnen doorgroeien naar een nationaal of internationaal niveau.

Ook bij de mkb-dienstverlening zijn verankering, versteviging en waar mogelijk uitbreiding van de acties die in 2015 in gang zijn gezet, leidraad voor de samenwerkingsagenda 2016-2017. De integrale regioplannen die in 2015 per landsdeel zijn opgesteld, bieden een basis voor verdere uitlijning van de samenwerking tussen landelijke, (sub)regionale en sectorale organisaties op functies als loket en eerstelijns contact, informatieverspreiding en valorisatie. Uitvoering geven aan de geformuleerde regionale opgaven is hier het motto. Ondernemers hebben immers belang bij professionele advisering en toegang tot de juiste resources over de grenzen van sectoren en regio’s heen.

INSTRUMENTEN VOOR HET INNOVATIEVE MKB

1. MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)

EZ en provincies spreken af om de gezamenlijke aanpak op de MIT-regeling in 2016 te continueren en uit te bouwen. Daarbij worden geen grootschalige wijzigingen doorgevoerd ten opzichte van het MIT-pakket 2015. De wijzigingen beperken zich tot optimalisaties en verbeteringen. Met deze aanpak wordt meer routine en betere bekendheid en inbedding bij uitvoerders en ondernemers nagestreefd. De afspraken voor MIT 2016 zijn:

- een gezamenlijke koffer met instrumenten: innovatieadvies- en haalbaarheidsprojecten, R&D-samenwerkingsprojecten en vouchers (alleen landelijk). Vanuit het perspectief van stroomlijning van het instrumentarium en samenhang tussen het regionale en landelijke deel in de MIT-regeling 2016;
- uitsluitend aanvragen die passen in de Regionale Innovatiestrategieën (RIS) en de agenda’s van de Topsectoren komen in aanmerking voor gezamenlijke financiering van provincies en EZ. EZ en provincies stellen hiervoor gezamenlijk € 40 mln. beschikbaar (€ 20 mln. EZ /€ 20 mln. regio). De verdeling van de EZ-middelen over de landsdelen vindt plaats conform de in 2015 gehanteerde verdeelsleutel voor EFRO-middelen. In 2016 zal worden bekeken of voor het uitvoeringsjaar 2017 aanpassing van deze verdeelsleutel nodig is;
- aanvragen die passen in de nationale prioriteiten maar niet bediend kunnen worden in de regionale regelingen vallen in een landelijk deel. Hiervoor stelt EZ in beginsel € 15 mln. beschikbaar. Voor het MIT is derhalve in 2016 in beginsel totaal € 55 mln. beschikbaar;

EZ is voornemens de MIT-regeling te evalueren in het kader van de 5-jaarlijkse beleidsevaluatie van instrumenten. De samenwerking tussen EZ en provincies op het MIT maakt daarvan onderdeel uit. In deze evaluatie zal gekeken worden naar de effectiviteit en efficiëntie van de MIT-regeling in relatie tot de gehanteerde doelstellingen. In de regio worden ook andere R&D-instrumenten aangeboden, veelal in EFRO-verband. Vanuit ondernemersperspectief is afstemming van regelingen dienstbaar. Het is zaak om deze R&D-instrumenten goed uit te lijnen met de R&D-instrumenten in MIT-verband. De uitkomsten van de MIT-evaluatie kunnen hiervoor input leveren. Over de inrichting en planning van deze MIT-evaluatie wordt vóór de zomer 2016 in overleg besloten.

2. Vroege fase financiering

EZ en provincies trekken samen op in regionale VFF netwerken. Binnen deze netwerken wordt wederzijds informatie uitgewisseld over innovatieregelingen (landelijk en regionaal) en worden best practices gedeeld. Dit alles ten dienste van de ondernemer. Binnen de teams wordt een uitgebalanceerde inzet en uitvoering van regelingen op het vlak van vroege fase financiering bezien waarbij de belangen van de ondernemers centraal staan.
De ROM's zijn begin 2016 gestart met het faciliteren van de regionale teams. EZ en provincies hebben afgesproken om gedurende een jaar ervaring op te doen met dit model en om op basis van de ervaringen te bezien welke verbeterpunten er zijn, mede in het licht van de verhouding van VFF tot andere financieringsinstrumenten.

Vóór 1 juli 2016 zullen EZ en provincies en meest betrokkenen (RvO/ROM's/adviescommissie) hun eerste ervaringen en best practices delen ten aanzien van de regioteams, de uitvoering door RVO, het werken met een adviescommissie en de koppeling met de regionale infrastructuur over en weer. Deze ervaringen en eventuele verbeterpunten kunnen als input worden meegenomen in het in 2017 op te stellen evaluatiekader ten behoeve van de eind 2017 geplande beleidsevaluatie door EZ van de VFF regeling. Dit hoeft op zich geen zwaar traject te zijn. Zo mogelijk kunnen deze ervaringen eerder ook input geven voor de eventuele opdrachtverlening aan de ROM's en RVO in 2017.

3. Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's)

De ROM's zijn een belangrijk instrument van zowel EZ als betrokken provincies in de innovatiestimulering van het mkb. De evaluatie van de ROM's, die inzicht geeft in de aansturing, uitvoering en bijsturing door aandeelhouders en subsidiënten van de ROM's over de jaren 2010-2015, is na de zomer 2015 van start gegaan en is begin mei 2016 gereed gekomen. De evaluatie is gebruikt voor het besluit van EZ over het continueren van de subsidierelatie van EZ met de ROM's ná 2016. Tevens zullen EZ en provincies in het kader van een gezamenlijke exercitie over nut en noodzaak van een gezamenlijk opdrachtgeverschap voor de ROM's de evaluatieresultaten gebruiken voor het formuleren van inhoudelijke prioriteiten en de procesinrichting. Hierbij wordt in elk geval het thema 'business readiness' betrokken, waarbij de vraag is welke (coördinerende) rol de ROM's kunnen vervullen bij het versterken van de kwaliteit van projectvoorstellen. Regelmatig blijkt uit beoordelingsresultaten van projectvoorstellen door deskundigencommissies dat de kwaliteit van voorstellen kwetsbaar is. Er is veel te winnen bij ondersteuning bij het opbouwen van business cases. Met het oog op eventuele implementatie van de uitkomsten in de werkprocessen van de ROM's per 1 januari 2017 zullen EZ en de provincies deze exercitie uiterlijk 1 juli 2016 gereed hebben.

4. Internationalisering

De internationale omgeving verandert in snel tempo, waarbij de internationale concurrentie steeds meer toeneemt. EZ en provincies hebben hun gezamenlijke inspanningen in 2015 met name gericht op twee instrumenten voor het aantrekken van buitenlandse investeringen ('van buiten naar binnen'): de strategische reisagenda en het Investor Relations programma. De acties op deze instrumenten zijn gericht op behoud op behoud en versterking van de gezamenlijke regie en coördinatie. Zo is er een landsdekkende aanpak neergezet van het Investor Relation programma met gezamenlijke financiering. Deze samenwerking wordt in 2016 gecontinueerd.
In 2016 en 2017 geven EZ en provincies bijzondere aandacht aan de internationale vermarkting van innovatieve produkten. EZ en provincies zetten in op betere afstemming van nationale en regionale ondersteuning van het mkb en instrumentatie op het vlak van internationaal ondernemen. Zo zet het Actieteam grensoverschrijdende economie en arbeid in op het stroomlijnen en bundelen van informatie voor bedrijven die aan de andere kant van de grens aan de slag (willen) gaan. Tevens zal intensivering van de samenwerkingslijnen tussen RVO en de ROM's op dit terrein bijdragen aan de slagkracht van de inspanningen om het aantal mkb'ers dat internationaal gaat, te vergroten ('van binnen naar buiten').
Ook voor innovatie kunnen internationale partners voor het mkb interessant zijn. Het mkb moet mogelijkheden krijgen om samen te werken met de beste partners 'zo nodig waar ter wereld'. MIT en EFRO (Operationele Programma's en Interreg A) bieden die mogelijkheden binnen Nederland en met

partners in direct aangrenzende landen. Voor valorisatietrajecten samen met partners in verder gelegen gebieden heeft de EU ook programma's beschikbaar, zoals de ERA-NET programma's en delen van Horizon 2020. Op basis van een overzicht van relevante programma's wordt de bijbehorende ondersteuning vanuit intermediaire organisaties opgenomen als opgave in het kader van de verdere uitlijning en invulling van de integrale regionale dienstverlening. Tevens wordt geïnventariseerd voor welke programma's cofinanciering benodigd is en worden afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheden van Rijk en regio daar in.

5. Onderlinge kennisontsluiting uitvoerders nationaal en regionaal innovatie-instrumentarium

Het verbinden van nationale en regionale prioriteiten op het niveau van het instrumentarium werkt door richting de uitvoerende organisaties. Zo heeft de inrichting van het MIT-pakket met delen die landelijk en regionaal worden uitgevoerd in 2015 geleid tot nauwere samenwerking tussen RVO en regionale uitvoerders. De intensiteit van de samenwerking tussen uitvoerders zal met de afspraken in de mkb samenwerkingsagenda 2016-2017 (bijvoorbeeld voor het NIA, zie onder 9) alleen maar toenemen. Het samenwerkingsconvenant tussen RVO en de Kamer van Koophandel, dat op 2 december 2015 is ondertekend, is hier een voorbeeld van.
Onderlinge samenwerking biedt voor de uitvoerende organisaties een basis voor verdere onderlinge kennis- en data-ontsluiting. Hiertoe zal RVO in opdracht van EZ en provincies in de eerste maanden van 2016 overleg voeren met de uitvoerende instanties van regionale innovatie-instrumenten (waaronder de Managementautoriteiten EFRO). Op basis van de uitkomsten van de overleggen zal RVO uiterlijk 1 juni 2016 concrete suggesties doen.

Verder wordt als uitvloeisel van het Kennis & innovatiecontract 2016-2017 (oktober 2015) ingezet op een betere wederzijdse informatie-uitwisseling over TKI-projecten en EFRO-projecten. Ook ligt er een opgave voor de versteviging van de samenwerking tussen TKI's en ROM's. Het betreft hier o.a. valorisatie en doorontwikkeling van PPS-projecten uit TKI's, maar omgekeerd ook het aandragen van nieuwe leads en mkb-partners richting TKI's vanuit het ROM-netwerk. De huidige afspraken zullen daarvoor voor 1 juli 2016 worden doorontwikkeld.

6. Startersbeleid

EZ en OCW hebben in 2010 het Valorisatieprogramma gestart, waarmee consortia rond universiteiten en hogescholen worden ondersteund in o.a. de screening en scouting van overdraagbare kennis en het ondersteunen van starters vanuit de eigen kennisinstellingen. In veel regio's zijn dergelijke consortia van start gegaan, ook met steun van regionale overheden. De projecten binnen het Valorisatieprogramma lopen af tussen 2016 en 2018. In aanvulling op deze regionale aanpak is in 2015 Start Up Delta aan de slag gegaan. Onder deze naam zijn de regionale innovatiehubs verbonden en is Nederland als startup land op de kaart gezet. Door het verbinden van de innovatiehubs kunnen zij gezamenlijk activiteiten oppakken om het ecosysteem en condities voor startups in nederland te verbeteren.
Als structureel onderdeel van het innovatiebeleid is een duurzame infrastructuur van regionale en nationale activiteiten nodig om starters vanuit kennisinstellingen en andere bronnen de stap naar de markt te laten maken. En om meer in het algemeen kennis op te sporen en te verwaarden. Die infrastructuur vraagt samenspel tussen de relevante kennisinstellingen, de ministeries van EZ en OCW en de regionale overheden, elk vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Zowel voor het organisatorische deel als voor de financieringsvragen van starters (Proof of Concept en preseed) zijn langjarige afspraken gewenst. Bij het organisatorische deel moet ook gedacht worden aan het verbinden van de starters aan regionale en internationale netwerken, voor partners, klanten en (groei)financiering.
In 2016 zullen afspraken worden gemaakt tussen de betrokken ministeries en provincies over het continueren van deze infrastructuur ná 2016.

MKB DIENSTVERLENING

7. Uitlijning samenwerking regionale, landelijke en sectorale intermediaire organisaties
Op basis van principes als 'one stop shop' en 'no wrong door' hebben de vijf landsdelen na de zomer 2015 in het kader van de exercitie om integrale regioplannen op te stellen, prioritaire opgaven geformuleerd waaraan de in de desbetreffende regio opererende dienstverleners en intermediaire organisaties vanuit eigen handelingsperspectieven een aandeel leveren. Deze opgaven bieden een basis voor verdere uitlijning van de samenwerking tussen landelijke, (sub)regionale en sectorale organisaties op functies als loket en eerstelijns contact, informatieverspreiding en valorisatie. Zowel de prioritaire opgaven als de betrokken organisaties verschillen per landsdeel. Uitvoering geven aan de geformuleerde opgaven is hier nadrukkelijk het motto. Provincies zetten erop in dat medio 2016 de prioritaire opgaven zijn ingevuld. Het vereist een stevige regionale procesregie, waarbij scherp wordt gestuurd op de bereiken resultaten en mijlpalen op de prioritaire opgaven in de vijf landsdelen. Hiervoor wijzen de provincies per landsdeel een procesregisseur aan, onder wiens regie de benodigde inspanningen gecoördineerd worden uitgevoerd. De procesregisseurs brengen vóór 1 juni 2016 verslag uit over de bereikte resultaten op de prioritaire opgaven voor hun landsdelen.

Op het vlak van de digitale dienstverlening aan ondernemers gaan de gezamenlijke inspanningen van EZ en provincies in 2016 en 2017 onverminderd voort. Zo zullen provincies ook het landelijke digitale ondernemersplein gebruiken om informatie over provinciale innovatie- en financieringsregelingen te verstrekken (waaronder informatie over Europese programma's als EFRO en Interreg). Ze doen dat langs de weg van de bestaande samenwerkende catalogi en door meer regiospecifieke ondernemerswebsites te koppelen aan ondernemersplein.nl. (naar analogie van de in 2015 gerealiseerde verbinding tussen ondernemengelderland.nl en ondernemersplein.nl).

8. Activering van het mkb
Sinds 2014 zijn de Syntens-activiteiten geïntegreerd in het dienstenpakket van de Kamer van Koophandel (KvK). De Syntens-werkzaamheden concentreerden zich rond drie diensten:
1. voorlichting (individueel en collectief); 2. helpdeskfunctie; 3. innovatie-activering (individueel en collectief). In de dienstverlening van de KvK is behoeftesturing leidend. De invulling ervan geschiedt met name door digitale dienstverlening en telefonisch advies en leidt ertoe dat op de genoemde Syntens-diensten meer mkb'ers worden bereikt dan voorheen door Syntens mogelijk was. Aan de andere kant zijn er geluiden dat voor de innovatie-activering van het mkb er witte vlekken in het dienstverleningsaanbod zijn opgetreden. Deze activerende rol, waarbij Syntens proactief ondernemers benaderde, is met name belangrijk voor de mkb'ers die kunnen en willen innoveren maar daartoe geactiveerd moeten worden. Het gaat hierbij om het sensibiliseren van behoeften door persoonlijk maatwerkcontact in plaats van behoeftesturing.

EZ en provincies spreken af om te komen tot een robuust beeld over de huidige invulling van de innovatie-activering van het mkb. Hierbij wordt aangesloten aan de regionale exercities over de inrichting van het mkb dienstverleningsconcept. Vóór 1 juni 2016 worden per landsdeel regiospecifieke analyses opgesteld, waarin ruimte is voor geluiden van het intermediaire landschap en het mkb zelf. Ter ondersteuning van deze analyses levert de Kamer van Koophandel informatie over de behoefte aan de activeringsfunctie van het mkb aan.

9. Nederlands Investerings Agentschap NIA
Het NIA is ingesteld om Nederland optimaal aan te sluiten aan het Europese Investeringsplan, het Europese Fonds voor Strategische Investeringen (EFSI) en EIB-financiering. Het gaat hier om investeringsprojecten en -programma's die zich lenen voor private co-financiering. NIA richt zich op de voorbereiding en ontwikkeling van (grote) investeringsprojecten en investeringsprogramma's op het terrein van strategische infrastructuur zoals energie en duurzaamheid, gebiedsontwikkeling, de digitale economie, onderzoek en innovatie, onderwijs en zorg en de toegang tot financiering van het midden- en kleinbedrijf en mid-caps. Het NIA biedt voorlichting over de EIB en EFSI-financiering, private en publieke financieringsmogelijkheden (regionaal, nationaal, internationaal en Europees) en

inventariseert kansrijke projecten. Het NIA legt hierbij verbinding met relevante strategische partners en stakeholders en (co-)financiers.

Rijk en provincies spreken af om in NIA-verband samen te werken en zullen hiervoor middelen voor de begroting van NIA inbrengen, waarmee NIA ook zelf de benodigde expertise kan gaan werven. De ministeries van EZ, I&M en BZK leveren ook in-kind menskracht aan het NIA.
Doel is om te komen tot een slagvaardige en professionele organisatie op nationaal en regionaal niveau, onder meer richting EFSI en de EIB en het EIF. Daarbij worden (bestaande) instrumenten effectief en efficiënt ingezet om publieke en private investeringsprojecten van de grond te krijgen, die in andere gevallen door marktfalen niet zouden slagen. Doelstelling is de realisatie van een aanzienlijk aantal projectvoorstellen per jaar, op landelijke schaal. Deze investeringsprojecten kennen een bredere maatschappelijke context, binnen de bovengenoemde voor NIA relevante thema's. Het NIA ondersteunt deze projecten om te komen tot een volwaardige financieringspropositie.

10. Retailagenda
In maart 2015 is de Retailagenda gepresenteerd. Doelstelling van de partijen die zich aan deze agenda hebben verbonden (retailsector, vastgoedpartijen en overheid) is om via een gezamenlijke inspanning met de stakeholders van de detailhandel de sector klaar te maken voor de toekomst, het verdienvermogen in de sector te vergroten en de leefbaarheid in binnensteden en kernen te verbeteren. Om dit mogelijk te maken, zijn in de Retailagenda 20 concrete afspraken gemaakt gericht op sterke winkelgebieden, investeren in mensen en kansen voor ondernemerschap.

Centraal in de Retailagenda staan de Retaildeals, waarvan in november 2015 de eerste 31 deals zijn getekend. In een Retaildeal versterken gemeenten hun winkelgebieden in samenwerking met winkeliers, horeca, vastgoedondernemers, culturele instellingen en bewoners. Gezamenlijk maken ze een visie en een concreet actieplan. Daarin benoemen ze op welke plekken winkels kansrijk zijn en op welke plekken niet, om leegstand te voorkomen. Ook stemmen ze de plannen af op regionaal niveau. EZ en provincies spreken af om in de nieuwe tranche Retaildeals in 2016 ook minimaal vier provinciale deals af te sluiten. De retaildeals moeten een versnelling aanbrengen op thema's waar provincies op het gebied van retail de komende tijd mee aan de slag willen. Ook worden afspraken gemaakt over de inzet daarbij van alle bij de Retailagende betrokken partijen.

BIJLAGEN: LANDSDELIGE SAMENWERKINGSSUPPLEMENTEN

I. Samenwerkingssupplement landsdeel Zuid
II. Samenwerkingssupplement landsdeel Oost
III. Samenwerkingssupplement landsdeel Noord
IV. Samenwerkingssupplement landsdeel Zuidvleugel (West)
V. Samenwerkingssupplementlandsdeel Noordvleugel (West)

BIJLAGEN

I. Samenwerkingssupplement Zuid

Provincies Noord-Brabant, Limburg, Zeeland
Ministerie van Economische Zaken

Ambitie

Zuid-Nederland heeft een sterke concurrentiepositie, maar er is urgentie geboden om deze positie vast te houden en uit te bouwen. De sterktes zitten o.m. in de aanwezigheid van een aantal (inter)nationaal competitieve clusters, het vermogen tot multidisciplinaire engineering, een uitstekende kennisbasis, een uniek open innovatiesysteem en een sterke triple-helix samenwerking op verschillende schaalniveaus. Zwakke(re) punten zijn te vinden op de arbeidsmarkt voor technisch talent, achterblijvende publieke R&D-uitgaven, een gebrek aan risicokapitaal (op deelmarkten) en een in internationaal perspectief matige bereikbaarheid. De Regionale Innovatiestrategie legt een relatie tussen de maatschappelijke uitdagingen en de innovatie- en economische kansen die hierin liggen. Om die verbinding (verder) te ontwikkelen, wordt ingezet op een sterk, divers, internationaal georiënteerd en op samenwerking gericht open innovatiesysteem. Zuid-Nederland legt hierbij de focus op de internationale topclusters: Agri&Food en T&U, High-tech systemen & materialen en Chemie & materialen. In aansluiting hierop zijn vier nationale topclusters met internationale potentie geïdentificeerd: Life Sciences & Health, Biobased, Logistiek en Maintenance. De grootst mogelijke bijdrage aan de maatschappelijke doelen wordt verwacht uit de crossovers tussen deze clusters.

Aanvullend aan de generieke afspraken spreken provincie Noord-Brabant, Zeeland, Limburg en het ministerie van Economische Zaken af om gezamenlijk op te trekken op de volgende onderwerpen:

1. Versterking van het open innovatiesysteem voor het MKB

Naast financiële instrumenten heeft het mkb ook baat bij gemeenschappelijke faciliteiten, zoals onderzoekscentra, fieldlabs, incubators en proeftuinen. Zuid-Nederland en EZ zullen in de uitvoering van het EFRO-programma -samen met de relevante stakeholders- zich inzetten voor strategische uitbreiding van dergelijke gemeenschappelijke faciliteiten; deels nieuwe initiatieven, deels aansluitend en voortbouwend op de bestaande open innovatiecentra (zoals Chemelot, High Tech Campus en Kenniswerf Zeeland). Eind 2015 is hiervoor een nieuwe call opengesteld.

2. Innovatiegericht inkopen

In het programma "inkoop innovatie urgent" werken regio's en EZ samen in het stimuleren van de mogelijkheden, die innovatiegericht inkopen biedt voor het benutten van de innovatiekracht van bedrijven bij het oplossen van maatschappelijke vragen of projecten. Daarvoor zijn verschillende instrumenten beschikbaar, zoals het organiseren van marktsessies rond concrete thema's. Zuid-Nederland zal in 2016 samen met EZ enkele marktsessies organiseren rond nader te bepalen thema's of projecten. Ook Small Business Innovation Research (SBIR) geldt als een uitstekend (aanbestedings) instrument. SBIR wordt nog relatief weinig toegepast door provincies. Binnen Europa bieden calls op het gebied van Pre-commercial Procurement (PCP) of Public Procurement of Innovation (PPI) ook mogelijkheden. Brabant, Limburg, Zeeland en EZ spreken af om de kansen die er liggen in het gebruik van de verschillende instrumenten op het gebied van innovatiegericht inkopen door de regio samen met BOM, LIOF en Impuls te verkennen en kennis hieromtrent met elkaar te delen.

II. Samenwerkingssupplement Oost

Provincies Gelderland, Overijssel
Ministerie van Economische Zaken

Ambitie
Het ministerie van EZ, provincies en regionale partijen in Oost-Nederland werken gezamenlijk aan een sterke, slimme, duurzame en inclusieve regionale economie. Met als resultaat dat Oost-Nederland zijn concurrentiepositie in de internationale economie verder versterkt, adequate werkgelegenheid wordt gecreëerd en het regionaal inkomen wordt verhoogd. De opgave is het benutten van het innovatiepotentieel bij het (mkb-)bedrijfsleven met behulp van de innovatie-infrastructuur die de afgelopen periode in Oost-Nederland is ontwikkeld. De nadruk ligt op valorisatie. Oost-Nederland wil kennisposities aan maatschappelijke vraagstukken verbinden en daarbij optimaal inspelen op economische kansen. Hierbij zet zij haar (beperkte) middelen gericht in. Oost-Nederland legt daarbij de focus op: Agro & Food, Health (LSH), Energie en Milieutechnologie (EMT; inclusief biobased economy) en HTSM. Daarbij wordt de creativiteit op de crossovers benut. Oost richt zich hierbij op zowel de concrete innovatielijnen binnen deze topsectoren, de crossovers tussen de sectoren alsook de combinatie met ondersteunende sectoren, zoals de creatieve industrie, water, chemie.

Aanvullend aan de generieke afspraken spreken provincie Gelderland, Overijssel en het ministerie van Economische Zaken af om gezamenlijk op te trekken op de volgende onderwerpen:

1. Fondsen (DVI en regionale fondsen)
Om de toegang tot financiering in de latere fase voor het MKB te verbeteren is in 2013 het Dutch Venture Initiative (DVI) door EZ opgericht (samen met EIF en PPM Oost). Doel van dit fund-of-fund is om innovatieve bedrijven sneller toegang te verschaffen tot de private kapitaalmarkt via het opzetten van private investeringsfondsen. Provincies Gelderland en Overijssel hebben eveneens fondsen opgericht voor innovatie- en groeifinanciering. Het Topfonds Gelderland heeft op dit moment via verschillende fondsen een investeringscapaciteit van ca. € 100 mln. Het voornemen is om dit bedrag in 2016 verder te verhogen. In Overijssel betreft het inzet via de Holding Fondsen Overijssel c.q. het Innovatiefonds Overijssel (€ 41,5 mln.) en mogelijk het Energiefonds Overijssel (onderdelen van € 250 mln.). Met het oog op duidelijkheid en consistentie richting potentiële private investeerders wensen Oost-Nederland en EZ met hun provinciale fondsbeheerders (m.b.t. groei-financiering) hun beleid en financieringspraktijk zo veel mogelijk af te stemmen. In 2016 wordt verkend wat de mogelijkheden zijn van de koppeling van de inzet van de middelen vanuit de fondsen in Oost-Nederland aan NIA c.q. ESFI (Junckerfonds). Indien mogelijk zullen ook verbindingen worden gezocht met andere Overijsselse fondsen, zoals in Twente.

2. Versterking van het open innovatiesysteem voor het MKB
Naast financiële instrumenten heeft het mkb ook baat bij gemeenschappelijke faciliteiten, zoals onderzoekscentra, fieldlabs, incubators en proeftuinen. Oost-Nederland en EZ zullen in de uitvoering van het EFRO-programma -samen met de relevante stakeholders- zich inzetten voor strategische uitbreiding van dergelijke gemeenschappelijke faciliteiten. Daarbij kan worden aangesloten en voortgebouwd op de bestaande open innovatiecentra (bv. Polymer Science Park Zwolle – Chemie/ Kunststoffen, OICAM Nijverdal - HTSM, TPRC Enschede - HTSM en CMI Enschede – Health, NTC Nijmegen, Fieldlabs gezondheidszorg). Naar verwachting zal ook in 2016 een call worden opengesteld voor de ondersteuning van activiteiten van samenwerkingsverbanden die gericht zijn op het opzetten, uitbreiden en/of exploiteren van een proeftuin. Gerichte samenwerking, ook in 2016, blijft hierop van toepassing.

3. Dienstverlening
De clusterorganisaties (FoodValley NL, HealthValley en KiEMT) bieden samen met Kennispark, Kennispoort en Stedendriehoek Innoveert, de Regionale Centra voor Technologie, CAT-Agrofood, Radboud FacilityCenter, Oost NV, RVO.nl, KvK en de open innovatiecentra een krachtige gezamenlijke

ondersteunings- en verbindingsstructuur voor het mkb in Oost-Nederland. Daarnaast wordt het mkb ondersteund vanuit de valorisatieprogramma's High Tech Fund Twente, Proof of Conceptfonds Kennispark Twente, Koplopers A1, Red Med Tech Ventures, Startlife en Gelderland Valoriseert.
In 2016 worden nieuwe afspraken gemaakt met en tussen de verschillende organisaties met het oog op het continueren en het verbeteren van de dienstverlening.

4. Europa

- INTERREG. Het INTERREG-programma Duitsland-Nederland biedt kansen voor grens-overschrijdende innovatieprojecten van het mkb (samen met bedrijven en/of kennisinstellingen uit de buurlanden). Dit programma heeft een Europees budget van € 222 mln.; innovatie is daarin de belangrijkste prioriteit. De provincies Gelderland en Overijssel werken samen met FoodValley NL, HealthValley, Greentech-Alliances, de Overijsselse innovatieloketten, Oost NV en het bedrijfsleven aan het ontwikkelen van INTERREG-projecten. Daarbij wordt nadrukkelijk de coalitie gezocht met aangrenzende provincies en aangesloten bij interprovinciale concepten zoals de Red Med Tech Highway. EZ stelt € 22,3 mln. beschikbaar voor cofinanciering van het programma Duitsland-Nederland. Oost-Nederland wil samen met EZ oplossingen ontwerpen voor belemmeringen in de uitvoering.
- Horizon 2020. Naast EFRO en INTERREG vervult ook Horizon 2020 een essentiële functie in de ontwikkeling en financiering van innovatieprojecten. De provincies Gelderland, Overijssel en EZ zullen het mkb faciliteren bij het zoeken van aansluiting op Horizon 2020. Via kennisoverdracht en afstemming zal RVO.nl de kennis bij regionale organisaties over Horizon 2020 en over het indienen van aanvragen versterken. Aanvullend zullen FoodValley NL, HealthValley, kiEMT, de Overijsselse innovatieloketten en Oost NV mede zorgen voor coördinatie van regionale activiteiten binnen de sectoren en tussen de regionale en landelijke intermediaire organisaties (zoals RVO.nl en EEN). Ervaringen met deze aanpak zullen worden gedeeld met andere regio's. De kennisinstellingen, clusterorganisaties en het bedrijfsleven in Oost-Nederland werken gezamenlijk een nadere focus uit waarmee zij zich gezamenlijk willen en kunnen profileren als partners in Europa.

5. Innovatiegericht inkopen

In het programma "inkoop innovatie urgent" werken regio's en EZ samen in het stimuleren van de mogelijkheden, die innovatiegericht inkopen biedt voor het benutten van de innovatiekracht van bedrijven bij het oplossen van maatschappelijke vragen of projecten. Daarvoor zijn verschillende instrumenten beschikbaar, zoals het organiseren van marktsessies rond concrete thema's. Ook Small Business Innovation Research (SBIR) geldt als een uitstekend (aanbestedings)instrument. SBIR wordt nog relatief weinig toegepast door provincies. In Overijssel worden in 2016 de eerste resultaten van de SBIR regeling bekend. Deze zullen worden gedeeld. Binnen Europa bieden calls op het gebied van Pre-commercial Procurement (PCP) of Public Procurement of Innovation (PPI) ook mogelijkheden. Gelderland, Overijssel en EZ spreken af om de kansen die er liggen in het gebruik van de verschillende instrumenten op het gebied van innovatiegericht inkopen (waaronder SBIR) door de regio samen met FoodValley NL, HealthValley en kIEMT te verkennen en kennis hieromtrent met elkaar te delen. Overijssel heeft binnen het programma Innovatiedriehoek Twente € 10 mln. vrijgemaakt voor experimenten op het gebied van innovatiegericht inkopen (PPI) en ontwikkeling van demonstrators om zo de eerste markttoepassing te kunnen faciliteren van nieuwe technologieën die bij reguliere aanbestedingen weinig kans maken. Trekkerschap hiervan ligt bij Kennispark Twente.

6. Valorisatie vanuit kennisinfrastructuur

Oost-Nederland werkt gericht aan het verbinden van kennisposities aan maatschappelijke vraagstukken en economische kansen. In het kader hiervan spelen rondom de universiteiten en hogescholen diverse investeringsvragen binnen de topsector-specialisaties. Actueel in 2016 is de uitwerking door het Topteam van het advies Technology Base Twente in relatie tot investeringen in HTSM-kennisinfrastructuur rondom de Universiteit Twente (o.a. Fraunhofer en TPRC). Op het gebied van biobased economy speelt uitwerking van de TKI Biobased-investeringsagenda. Ook vergroting van de valorisatie-inspanningen vanuit universiteiten en hogescholen op het vlak van de nationale Smart Industry agenda vergt in 2016 nadere uitwerking. Vanuit de regio wordt het overleg gestart met

Ministeries van EZ en OC&W over de rolverdeling tussen beide Ministeries met betrekking tot het versterken van het regionale innovatieklimaat.

Provincies Groningen, Fryslân en Drenthe
Ministerie van Economische Zaken

Ambitie
Op basis van een analyse van het regionale DNA[1] onderscheidt Noord-Nederland in haar Regionale Innovatiestrategie vijf speerpuntclusters: Agri&Food, Energie, Healthy Ageing, Watertechnologie en Slimme (sensor) systemen en materialen. Het laatstgenoemde cluster bouwt voort op het sensorcluster in brede zin, aangevuld met de sterke positie van de regio op het gebied van slimme Materialen. HTSM (incl. sensortechnologie/chemie) kenmerkt zich als één van de Key Enabling Technologies (KET). Deze clusters zijn onderdeel van de topsectoren en vormen de regionale inkleuring hiervan.
Hierbij richt Noord-Nederland zich op vier maatschappelijke uitdagingen: goede gezondheid, voedsel, schoon water en duurzaam energiegebruik. Het zijn deze maatschappelijke uitdagingen die als vertrekpunt gelden voor het werken aan innovatieve oplossingen.
Daarvoor is een gemeenschappelijke agenda voor innovatiestimulering opgesteld, de Noordelijke Innovatie Agenda (NIA). Deze agenda omvat drie investeringspijlers : 1. Noord-Nederlandse oplossingen voor wereldwijde uitdagingen (hoofdpijler) 2. krachtig mkb (ondersteunende pijler) 3. vernieuwing van het innovatie-ecosysteem (ondersteunende pijler). Samen vormen ze de kern van de NIA. Daarnaast bevat de NIA een aantal horizontale thema's, zoals human capital, internationalisering en digitalisering.
De afspraken in deze samenwerkingsagenda sluiten grotendeels aan op de acties onder de pijler 'krachtig mkb', maar ook deels op de andere twee pijlers. De samenwerking tussen Noord-Nederland en EZ richt zich in de eerste plaats op de uitvoering van het innovatiebeleid. Daar waar de RIS en agenda's Topsectoren elkaar overlappen of aanvullen kan samenwerking in de uitvoering leiden tot een betere ondersteuning van het mkb.
Aanvullend aan de generieke afspraken spreken provincie Groningen, Fryslân en Drenthe en het ministerie van Economische Zaken af om gezamenlijk op te trekken op de volgende onderwerpen:

1. Versterking van het open innovatiesysteem voor het MKB.
Naast financiële instrumenten heeft het mkb ook baat bij gemeenschappelijke faciliteiten, zoals fieldlabs en proeftuinen. Noord-Nederland en EZ zullen in de uitvoering van het EFRO-programma -samen met de relevante stakeholders- zich inzetten voor strategische versterking van deze gemeenschappelijke faciliteiten. Naar verwachting zal binnen het OP EFRO Noord een call op dit thema worden opengesteld. Aandacht is daarbij gewenst voor het up to date houden van deze faciliteiten en de ontwikkeling en instroom van nieuwe kennis.

2. Dienstverlening
EZ en provincies streven, mede op basis van de inzichten uit de pilot dienstverlening MKB-Noord, naar een complementair en samenhangend dienstverleningsconcept, waarbij de uitvoeringsorganisaties van EZ (ROM's, KvK, RVO) en de provinciale uitvoeringsorganisaties (SNN, clusterorganisaties e.a.) elkaar naadloos weten aan te vullen. De eerste- en tweedelijns advisering aan het mkb dient goed georganiseerd en helder te zijn voor de mkb'er. Onderdeel van het dienstverleningsconcept is ook de ondersteuning via de MIT-regeling en mkb-instrumenten in het OP-Noord, de INTERREG (A)-programma's en de onderdelen van Horizon 2020 die direct op het mkb zijn gericht. Evenals ook de ondersteuning van het mkb bij het vinden van financiering voor de eerste, risicovolle fasen van het innovatieproces. Daarnaast gaat het ook om de onderzoeks-, internationaliserings- en reisagenda's. Essentieel is dat de dienstverlening open en transparant is. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan verbetering van de tweedelijns innovatieadviesstructuur door NOM, clusterorganisaties en SNN.

[1] Hierbij zijn 4 onderdelen van belang: de sterke Noord-Nederlandse clusters van bedrijven en kennisinstellingen, de toepassingsgerichtheid van het noordelijk bedrijfsleven, de menselijke maat in leven en zaken doen en het belang van human capital in brede zin.

3. Smart Industry

De industrie is en blijft een belangrijke sector voor Noord-Nederland. Duidelijk is dat productieprocessen, inclusief de keten, slimmer moeten worden gemaakt. Met de bundeling van specifieke kennis op het gebied van big data, sensortechnologie en voorbeelden van smart factories heeft het Noorden een goede uitgangspositie. In de Actieagenda Smart Industry wordt Noord-Nederland met de Region of Smart Factories dan ook als één van de eerste Field Labs genoemd. Dit Field Lab is in maart 2016 van start gegaan. Het Noorden is ook aangesloten bij de Field Labs Smart Dairy Farming en Flexible Manufacturing. EZ en Noord-Nederland zien Smart Industry als een belangrijke ontwikkeling voor het realiseren van oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Ze spreken daarom af om te bezien hoe deze ontwikkeling en de Field Labs vanuit regio en rijk (financieel) gefaciliteerd kunnen worden.

4. Internationalisering/reisagenda

In Noord-Nederland is export een belangrijke motor voor de regionale economie. Op dit moment laat de exportontwikkeling in Noord-Nederland een gematigde ontwikkeling zien. Dit vereist van Noord-Nederland en EZ blijvende aandacht voor stimulering van internationalisering van het regionale bedrijfsleven om zo groei, werkgelegenheid en innovatie te bevorderen. Naast bevordering van export is het verhogen van het kennisniveau van het mkb en het samenwerken met internationale partners/netwerken van belang. Hieraan zal o.a. uitvoering worden gegeven door gezamenlijke participatie van KvK/RVO en regionale ecosysteempartners in het Enterprise Europe Network. In SNN-verband wordt momenteel gewerkt aan een strategie internationalisering.

5. Human capital/arbeidsmarkt/techniekpact

In het kader van Techniekpact Noord-Nederland vragen de gemaakte samenwerkingsafspraken met onderwijs en ondernemers in de techniek extra aandacht, w.o. het werven, opleiden en inzetbaar houden van werknemers in de technieksector. Vooral de ontwikkeling richting hoogwaardige industrie vraagt investeringen in menselijk kapitaal. Aandacht voor sociale innovatie en duurzame inzetbaarheid is dan ook nodig. Op deze thema's zetten provincies en rijk de samenwerking voort.

6. Europa

- *INTERREG.* De INTERREG A-programma's bieden kansen voor grensoverschrijdende innovatie-projecten van het mkb (samen met bedrijven en/of kennisinstellingen uit de buurlanden). De noordelijke provincies hebben met de Duitse regionale partners in de Strategie Noord afgesproken dat het accent van de inspanningen zal liggen op de sectoren energie en bio-economie maar dat daarnaast ook ruimte zal zijn voor projecten in de sectoren HTSM, watertechnologie, gezondheid en maritieme economie. De provincies Groningen, Fryslân en Drenthe werken daartoe samen met noordelijke kennisclusters (zoals Energy Valley, HANN, Water Alliance, RUG, UMCG) en het noordelijke bedrijfsleven aan het ontwikkelen van INTERREG-projecten. EZ stelt € 22,3 mln. beschikbaar voor cofinanciering van het programma Duitsland-Nederland.
- *Horizon 2020.* Naast EFRO en INTERREG vervult ook Horizon 2020 een essentiële functie in de ontwikkeling en financiering van innovatieprojecten. De drie noordelijke provincies en EZ zullen in 2016 afspraken maken over de aansluiting van het mkb bij Horizon 2020, eventuele provinciale cofinanciering en verwijzing van het mkb naar regionale instrumenten. Via kennisoverdracht en afstemming zal RVO.nl de kennis bij regionale organisaties over Horizon 2020 en over het indienen van aanvragen versterken.

7. SBIR (innovatieve inkoop)

In het programma "inkoop innovatie urgent" werken regio's en EZ samen in het stimuleren van de mogelijkheden, die innovatiegericht inkopen biedt voor het benutten van de innovatiekracht van bedrijven bij het oplossen van maatschappelijke vragen of projecten. Daarvoor zijn verschillende instrumenten beschikbaar, zoals het organiseren van marktsessies rond concrete thema's. Noord-Nederland zal begin 2016 samen met EZ enkele marktsessies organiseren rond nader te bepalen thema's of projecten. Ook Small Business Innovation Research (SBIR) geldt als een uitstekend

(aanbestedings)instrument. SBIR wordt nog relatief weinig toegepast door provincies. Binnen Europa bieden calls op het gebied van Pre-commercial Procurement (PCP) of Public Procurement of Innovation (PPI) ook mogelijkheden. Provincies Groningen, Fryslân Drenthe en EZ spreken af om de kansen die er liggen in het gebruik van de verschillende instrumenten op het gebied van innovatiegericht inkopen (waaronder SBIR) door de regio te verkennen en kennis hieromtrent met elkaar en met lagere overheden te delen.

IV. Samenwerkingssupplement Zuidvleugel (West)

Provincie Zuid-Holland
Ministerie van Economische Zaken

Ambitie
De verschillende regio's in West-Nederland hebben voor de uitvoering van het regionaal economisch beleid visies opgesteld; voor Zuid-Holland gaat het om de Economische Agenda Zuidvleugel. Deze visies zijn bijeengebracht in de Regionale Innovatiestrategie van West-Nederland en vormen de basis voor de keuzes in het EFRO-programma Kansen voor West II. De RIS verbindt de relevante topsectoren met de maatschappelijke uitdagingen en heeft een sterk cross-sectorale insteek.
Zuid-Holland is de thuisbasis van een groot aantal universiteiten, kennisinstellingen en private R&D centra. Toch scoort de regio steevast laag als het gaat om het innovatief vermogen van het aanwezige mkb. Daarbij vragen de grote transitieopgaven in met name het Haven-Industrieel Complex en de Greenports om een sterke focus op innovatie. De opgave is het aanwezige innovatiepotentieel beter te benutten. Regionale speerpunten voor Zuid-Holland zijn: Cleantech[2], Life Sciences & Health, Safety & Security en Horticulture met als doorsnijdend thema HTSM. Met name de cross-overs tussen regionale topclusters zullen worden benut.
Aanvullend aan de generieke afspraken spreken provincie Zuid-Holland en het ministerie van Economische Zaken af om gezamenlijk op te trekken op de volgende onderwerpen:

1. Investeringsprogramma EPZ
In de loop van 2016 komt de Economische Programmaraad Zuidvleugel (EPZ) tot een brede investeringsagenda. In het kader van de City Deal wordt tegelijkertijd door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) i.s.m. EPZ, Provincie Zuid-Holland en de Rijksoverheid een 'Roadmap Next Economy' ontwikkeld waarin de transitie van de regio in het licht van 'de 4e industriële revolutie' wordt uitgezet. Daarbij hoort ook een handelingsperspectief en concrete investeringen. Uiteraard worden de brede investeringsagenda en die behorende bij de Roadmap op elkaar afgestemd, maar in beide zullen waarschijnlijk investeringen in de fysieke omgeving van campussen en hotspots voor innovatie voorkomen. In overleg met provincie Zuid-Holland en EZ zal worden bezien of en in hoeverre gezamenlijke investeringen in andere campussen dan de reeds geïdentificeerde campussen van nationaal belang (Leiden Bio Science Park en TU Delft Campus) aan de orde zijn.

2. Innovatiegericht inkopen
In het programma "inkoop innovatie urgent" werken regio's en EZ samen in het stimuleren van de mogelijkheden, die innovatiegericht inkopen biedt voor het benutten van de innovatiekracht van bedrijven bij het oplossen van maatschappelijke vragen of projecten. Daarvoor zijn verschillende instrumenten beschikbaar, zoals het organiseren van marktsessies rond concrete thema's. In 2016 wil Zuid-Holland samen met EZ de mogelijkheden verkennen voor samenwerking rond enkele concrete thema's of projecten. Ook Small Business Innovation Research (SBIR) geldt als een uitstekend (aanbestedings)instrument. SBIR wordt nog relatief weinig toegepast door provincies. Binnen Europa bieden calls op het gebied van Pre-commercial Procurement (PCP) of Public Procurement of Innovation (PPI) ook mogelijkheden. Provincie Zuid-Holland en EZ spreken af om de kansen die er liggen in het gebruik van de verschillende instrumenten op het gebied van innovatiegericht inkopen door de regio voor de zomer 2016 te verkennen en aan de hand hiervan gezamenlijke acties te formuleren en de kennis hieromtrent met elkaar en met lagere overheden te delen.

[2] Clean Tech omvat (Industrial) Biotech, Water & Delta technology, Infrastructures & Mobility en Sustainable Energy

3. Innovation Quarter

Provincie Zuid-Holland en ministerie EZ hebben in februari 2015 een intentieverklaring ondertekend waarin is afgesproken dat EZ en Zuid-Holland ernaar streven IQ tijdig van aanvullend participatiekapitaal te voorzien. Provincie Zuid-Holland heeft € 15 mln. gereserveerd ten behoeve van additionele storting in het participatiekapitaal van IQ. EZ en Zuid-Holland streven naar het (financieel) gelijk op blijven trekken bij storting van aanvullend participatiekapitaal aan IQ. De intentieverklaring is ondertekend, de actie zelf wordt naar verwachting ná 2016 uitgevoerd.

4. Smart Industry

EZ en Zuid-Holland zien Smart Industry als een belangwekkende ontwikkeling. Met het oog op de landelijke actieagenda die 11 november 2014 is gelanceerd en het actieplan voor Zuid-Holland ("Slim gemaakt") spreken ze daarom af te bezien hoe deze vanuit rijk en regio (financieel) gefaciliteerd kunnen worden. De EFRO aanvragen voor de fieldlabs 'Toegepaste Innovaties Maritieme Automatisering (TIMA)', 'Dutch Optics Centre' en 'Smart Food' hebben een positief advies van de deskundigencommissie Kansen voor West II. Voorts heeft de provincie in 2015 een meerjarige subsidie verleend aan Holland Instrumentation vanuit de Subsidieregeling Regionale Netwerken Topsectoren. Dit om het organiserend vermogen van Holland Instrumentation te versterken. Holland Instrumentation richt zich op de versterking van de hightech instrumentatie industrie in Zuid-Holland. Verder leggen de partijen in de regio in het eerste kwartaal van 2016 de laatste hand aan het uitvoeringsprogramma voor 'Slim gemaakt in Zuid-Holland'. Het uitvoeringsprogramma biedt overzicht op welke actielijnen wordt ingezet en welke activiteiten de partijen ondernemen om smart industry in Zuid-Holland te stimuleren. Regio/provincie, EZ en het Landelijk Programmabureau Smart Industry maken voor de zomervakantie 2016 afspraken op welke onderdelen van het uitvoeringsprogramma 'Slim gemaakt in Zuid-Holland' samengewerkt wordt en wanneer de acties die hieruit voortkomen opgestart worden.

V. Samenwerkingssupplement Noordvleugel (West)

Provincies Noord-Holland, Flevoland en Utrecht
Ministerie van Economische zaken

Ambitie
Het ministerie van EZ en de regionale partijen in de Noordvleugel werken al geruime tijd samen op het gebied van een inclusieve, duurzame en slimme regionale economie. Belangrijke basis hiervoor is gelegd in de Economische visie op de Noordvleugel van de Randstad en de Economische Actieagenda van de Noordvleugel, waarmee wordt ingezet op de versterking van de economische concurrentiekracht van de Noordvleugel.
De provincies en EZ hebben de ambitie om het innovatiesysteem van de Noordvleugel de komende jaren verder te versterken. De opgave ligt o.m. in het stimuleren van kennisontwikkeling en (mkb-) innovatie als basis voor innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen en behoeften, zoals energie en wonen, voeding en gezondheid, werk en gezondheid en transport en energie. Deze thema's vragen om slimme inzet van nieuwe diensten en producten (bv. rondom de zorg, One Health, de ontwikkeling en distributie van gespecialiseerde voeding; maar ook op het gebied van groene economie, zoals energiepositief wonen en werken, duurzame herontwikkeling van het stedelijk gebied en diensten-innovatie). Deze ontwikkelingen vragen in toenemende mate van bedrijven en kennisinstellingen dat er over de grenzen van de eigen sector wordt gewerkt, zodat oplossingen worden ontwikkeld via verbindingen tussen sectoren.

De provincies uit de Noordvleugel willen relevante afspraken maken met elkaar, die in 2016 tot uitvoering zullen leiden. Alle drie provincies zijn bezig met nieuw beleid. Ze spreken af elkaar hiervan op de hoogte te houden en te leren van elkaars (goede en slechte) voorbeelden.
Aanvullend op de generieke afspraken spreken de provincies Noord-Holland, Flevoland en Utrecht en het ministerie van Economische Zaken af om gezamenlijk op te trekken op de volgende onderwerpen:

1. Resultaten ex-ante onderzoek financieringsfaciliteit Noordvleugel
De innovatiecapaciteit in Nederland neemt af: Nederland innoveert minder en het buitenland innoveert meer. Uitval in innovatiecyclus is groot; er sneuvelen veel innovaties voordat ze op de markt komen. Om dit vraagstuk beter te doorgronden, is in de Noordvleugel een kapitaalmarktonderzoek uitgevoerd. De belangrijkste resultaten van het kapitaalmarktonderzoek zijn:

a. er is sprake van marktfalen dat in de kern wordt veroorzaakt door verschillen in informatie en/of kennis tussen ontwikkelaar en kapitaalverschaffer;
b. uit onderzoek onder 1600 innovatieve mkb-bedrijven in de Noordvleugel blijkt een jaarlijks financieringstekort van € 254 mln;
c. het tekort is het grootst in de eerste fases van innovatie (Technology Readiness Levels (TRL) 1 t/m 3: R&D, proof of concept, prototype);
d. conform de EU-methodiek is het 'investeringsgat' voor het mkb in de RIS-3 sectoren in de Noordvleugel € 52 mln. per jaar, uitgaande van de politieke ambitie van de EU/landsdeel West (EFRO);
e. specialistische begeleiding gericht op investment readiness is nu alleen voorbehouden voor top-down innovaties (spin-offs) vanuit kennisinstellingen.

Als aanbevelingen worden gedaan het verbeteren van de kwaliteit van business cases en ondernemerschap (investment readiness bottom-up innovaties) en het vergroten van de aansluiting bij de private kapitaalmarkt voor risicodragend vermogen (transparantie en toegang). De conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek zullen een vertaling krijgen in beleid en/of mkb-instrumentarium van de Noordvleugel-partners.

2. Traject MKB-dienstverlening

In 2015 hebben de drie provincies apart van elkaar afspraken gemaakt met de betrokken partijen over de dienstverlening aan het mkb. Zij hebben de ambitie om in 2016 een vervolgstap te maken in de vormgeving van de ondernemersbegeleiding. Dit houdt in dat zij werkafspraken maken met verschillende partijen (Kamer van Koophandel, MKB Nederland, RVO, ontwikkelingsmaatschappij, private financiers, etc.). De pilot die in Noord-Holland wordt uitgevoerd, kan hierbij als voorbeeld dienen.

3. Startups

Het onderwerp startups wordt in alle provincies in meer of mindere mate besproken. Afgesproken is om hierover informatie uit te wisselen, zodat alle partijen op de hoogte zijn van elkaars beleid. Indien relevant wordt afstemming met EZ gezocht.